

Джерела та література:

1. Андреев М. Ю. Эконометрическое исследование и модельное описание деятельности современной российской банковской системы / М. Ю. Андреев, Н. П. Пильник, И. Г. Поспелов. – М. : Вычислительный центр им. А. А. Дородницына РАН, 2008. – 79 с.
2. Дмитриев А. С. Макроэкономическое моделирование взаимосвязей реального и денежного секторов российской экономики : ч. 1 / А. С. Дмитриев, Н. Б. Шугаль // Экономический журнал ВШЭ. – 2006. – Т. 10, № 2. – С. 234-266.
3. Дмитриев А. С. Макроэкономическое моделирование взаимосвязей реального и денежного секторов российской экономики : ч. 2 / А. С. Дмитриев, Н. Б. Шугаль // Экономический журнал ВШЭ. – 2006. – Т. 10, № 3. – С. 420-447.
4. Грибов А. Ф. Моделирование банковской деятельности / Грибов А. Ф. – М. : Изд-во Рос. экон. акад., 2004. – 274 с.
5. Конюховский П. В. Микроэкономическое моделирование банковской деятельности / П. В. Конюховский. – СПб. : Питер, 2001. – 224 с.
6. Замковой С. В. Банковская система и ее участие в экономическом росте : [Электронный ресурс] / С. В. Замковой // Финансовая система России и ее экономический рост. – 2009. – С. 114-158. – Режим доступа : http://www.mpsf.org/files/books/nd1426_2.pdf.
7. Полтерович В. Механизмы «ресурсного проклятия» и экономическая политика / В. Полтерович, В. Попов, А. Тонис // Вопросы экономики. – 2007. – № 6. – С. 4-27.
8. Недосекин А. О. Применение нечетких множеств в экономике, бизнесе, финансах : [Электронный ресурс] / А. О. Недосекин // FSSCEF-2004 proceedings. – 2004. – С. 1-10. – Режим доступа : http://fsscef.narod.ru/2004/FSSCEF_N.pdf.
9. Радионов Н. В. Применение концепции нечеткой λ -меры для решения экономических задач многокритериального оценивания и выбора / Н. В. Радионов, Д. В. Соколов // Экономическая кибернетика: системный анализ в экономике и управлении : сб. науч. трудов. – 2010. – № 21. – С. 45-53.
10. Книшенко Т. М. Концепція моделювання розвитку банківської системи України з використанням сценарного підходу / Т. М. Книшенко // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 161-169.
11. Штовба С. Д. Обеспечение точности и прозрачности нечеткой модели Мамдани при обучении по экспериментальным данным / С. Д. Штовба // Проблемы управления и информатики. – 2007. – № 4. – С. 1-13.
12. Матвійчук А. В. Моделювання економічних процесів із застосуванням методів нечіткої логіки : монографія / А. В. Матвійчук. – К. : КНЕУ, 2007. – 264 с.

Тищенко О.В.**УДК 004.7:35.07**

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В СИСТЕМАХ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Необхідність переходу в Україні до інформаційного суспільства ставить перед урядом завдання формування єдиного інформаційного простору (ЄІП) в державному управлінні. Для цього необхідно враховувати особливості функціонування всіх гілок влади державного управління, законодавчих процесів, світовий досвід та зміни, що відбуваються в умовах глобалізації. Серед інших сфер державного управління, особливу роль відіграє фінансова система. У сучасній системі управління державними фінансами (СУДФ) відсутній належний рівень інтеграції її учасників, що не дає змоги забезпечити гармонійний розвиток усієї системи, перетворити СУДФ в ефективний інструмент державного регулювання соціально-економічного розвитку країни. Поряд з цим є актуальними питання прозорості та публічності бюджетного процесу, підвищення ефективності використання бюджетних коштів, удосконалення вітчизняного законодавства з питань фінансової політики держави.

Вирішення даної проблеми потребує інтеграції існуючих інформаційних систем державних фінансових органів в інтегровану систему, яка повинна функціонувати на основі єдиного інформаційного простору. Важливим завданням є створення єдиної інфраструктури міжвідомчого обміну даними в електронній формі, створення єдиних стандартів, класифікаторів, реєстрів і загалом покращення функціонування всіх органів у системі управління державними фінансами.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Стан висвітлення проблематики формування єдиного інформаційного простору в державному управлінні не повною мірою відповідає вимогам сьогодення. Варто відзначити дослідження з формування інформаційного простору в Україні, зроблені у роботах Г. В. Атаманчука, О. А. Бережного, Р.Ю. Гучко, Ю. К. Денисова, В. Логвінова, І.М. Кармелюка, П.С. Клімушина, Г. Г. Почепцова, В. С. Цимбалюка, В. О. Шамрая, Ю. І. Черняка та інших науковців. Проте, питання формування єдиного інформаційного простору в державних фінансових органах до цього часу не було порушене, тому потребує проведення глибокого дослідження.

Метою даної статті є дослідження закордонного досвіду використання ЄІП в державних фінансових органах та запозичення його в найкращих практиках для України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобалізації економіки наявність ефективної системи управління державними фінансами (СУДФ) має фундаментальне значення для забезпечення стабільності національної бюджетної системи, а також загальної фінансової безпеки та стійкого економічного зростання кожної країни. Принципи і механізми, що лежать в її основі, є, з одного боку, ефективним інструментом державного регулювання, а з іншого – фактором соціально-економічного розвитку країни. Саме тому, діяльність СУДФ повинна бути якомога більш ефективною та продуктивною, що можливо за умов створення єдиного інформаційного простору для державних фінансових органів з метою комплексної автоматизації їх функцій.

За результатами проведених нами досліджень [3, 4, 5, 7], приходимо до висновку, що під єдиним інформаційним простором у державних фінансових органах розуміють сукупність баз і сховищ даних, технологій їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, які функціонують на основі єдиних принципів і правил, що забезпечує інформаційну взаємодію системи органів управління державними фінансами та громадян, а також задоволення їх інформаційних потреб.

Управління фінансами в державах з розвинутою ринковою економікою, як правило, здійснюється декількома державними органами. Характер фінансового апарату в них залежить від складу фінансової системи. Її особливості у значній мірі визначають права держави в галузі фінансів та їх розмежування між державою та окремими ланками фінансової системи.

Почнемо розгляд з інформаційної системи Російської Федерації. Автоматизована інформаційна система (АІС) «Фінанси» - це система, що об'єднує фахівців (економістів, які працюють у центральному апараті і територіальних центральних органах) і технічні засоби (ЕОМ, засоби телекомунікації тощо) з метою вдосконалення процесів створення і виконання державного бюджету в усіх ланках фінансової системи. [6]. АІС «Фінанси» нерозривно пов'язана з фінансовими органами, інтегрована в їх структуру. АІС забезпечує підвищення оперативності і якості роботи в процесі збору, оброблення, узагальнення та аналізу фінансової інформації, обміну нею по каналах зв'язку в рамках відомства, а також у взаємодії з представницькими і виконавчими органами державного управління та іншими взаємодіючими організаціями і системами.

Окремі функціональні підсистеми АІС «Фінанси» доцільно розглядати як складові компоненти інтегрованої інформаційної системи, яка повинна відображати цілісну картину фінансового стану в країні, забезпечувати його комплексний аналіз, допомагати в підготовці прогностичних оцінок та підтримувати процеси індивідуального та колективного прийняття рішень.

АІС «Фінанси» є територіально-розподіленою інформаційною системою і обслуговує інформаційні потреби співробітників Міністерства фінансів РФ, включаючи центральний апарат, а також управління Федерального казначейства в регіональних центрах та відділеннях Федерального казначейства на місцях (районний рівень). Крім того, абонентська мережа АІС «Фінанси» розміщується у «прямих» одержувачів бюджетних коштів. У процесі свого функціонування АІС «Фінанси» взаємодіє з суміжними інформаційними системами органів державної влади і управління економікою. Окремою системою в Російській Федерації є АІС «Бюджет», що призначена для комплексної автоматизації функцій виконання дохідної і витратної частин бюджету.

У Фінляндії у сфері управління фінансами впроваджується інформаційна система управління державними фінансами «Кіеку» [2]. Завдання інформаційної системи управління державними фінансами «Кіеку» наступні: забезпечення державних органів ефективною і якісною системою управління персоналом; уніфікація інформаційних систем і процесів для всіх клієнтів. Розроблення даного проекту здійснює Державне Казначейство Фінляндії під керівництвом Міністерства фінансів Фінляндії. Термін введення системи в експлуатацію - 01.01.2014.

Можливості даної системи: впорядкованість і уніфікованість процесів; використання нових технологій (SAP); збір інформації; наявність порталу «Кіеку»; співробітники держустанов, що обслуговуються даною системою (близько 70 тис. осіб) будуть мати прямий доступ до інформації.

У рамках інформаційної системи «Кіеку» буде здійснюватись розрахунок зарплати співробітників державних установ, враховуючи надані їм пільги та інші фактори. Вагомою перевагою системи є те, що для оцінки ефективності роботи працівника в даній системі будуть урахуватися показники, встановлені кожному працівникові для виконання і результати їх виконання. У рамках управління фінансами даною системою передбачається здійснення бухгалтерського обліку держустанов, внутрішніх розрахунків, збір даних про прибуткових і витратних операціях.

Hermes – інформаційна система підтримки бюджетного процесу Швеції [8]. Нова інформаційна система поліпшує інфраструктуру, якість даних, ефективність, результативність, прозорість та доступ до інформації, зв'язки та комунікацію між учасниками бюджетного процесу.

Hermes – веб-орієнтована інформаційна система з 1500 користувачами бюджетного процесу (громадськість, парламент, Шведський національний офіс аудиту, Шведський національний борговий офіс, міністерства, користувачі бюджету, бюджетний відділ Міністерства фінансів).

Можна виділити такі характеристики даної системи:

- наявність всіх значних (важливих) показників в системі;
- об'єднання коротко- та середньострокових перспектив;
- наявність коментарів та пояснень;
- централізоване та частково автоматичне регулювання цін (окладів);
- інструментальні програмні засоби для простого прогнозування та моделювання;
- коректне переміщення даних з підготовки закону про Бюджет до бюджетного виконання;
- миттєвий та надійний огляд бюджетної ситуації;
- можливе внесення змін;

**СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЄДИНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В СИСТЕМАХ
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ**

- службовцям не має потреби повторно перевіряти дані;
- прогнозування діалогу з рядом міністерств у системі;
- інструкції (розпорядження) санкціоновані в системі.

Кожен користувач індивідуально авторизується в системі і має персональний пароль.

Отже, досягненнями шведської системи є наступні фактори: всю інформацію легко знайти в одному місці; швидкість доступу до інформації; високоякісні дані; інформація в Negmes є завжди найсучаснішою; низький ризик помилок; мало роботи, яка повторюється; велика прозорість бюджетного процесу; хороша прослідковуваність та контроль; легкий доступ до інформації за минулі роки; метадані – інституційна (базисна) пам'ять.

Провівши аналіз існуючих технологій інтегрованих систем управління державними фінансами інших країн світу, можна зробити висновок, що українську інформаційну систему управління фінансами необхідно модернізувати та удосконалювати. Досвід розвинених країн з ринковою економікою наочно підтверджує, що саме потенціал інформаційних технологій стосовно бюджетного процесу приносить цим країнам економічні пріоритети і підвищення соціальної стабільності.

СУДФ України склалася під впливом структурних змін, які відбулися в усіх сферах суспільного життя. Органами спеціальної компетенції в сфері управління державними фінансами є Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України, Державна фінансова інспекція України, Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Державна пробірна служба України, Державна служба фінансового моніторингу, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна комісія регулювання ринків фінансових послуг.

Загальна схема підпорядкування між центральними органами влади, що відіграють головну роль в управлінні державними фінансами приведена на рис. 1.

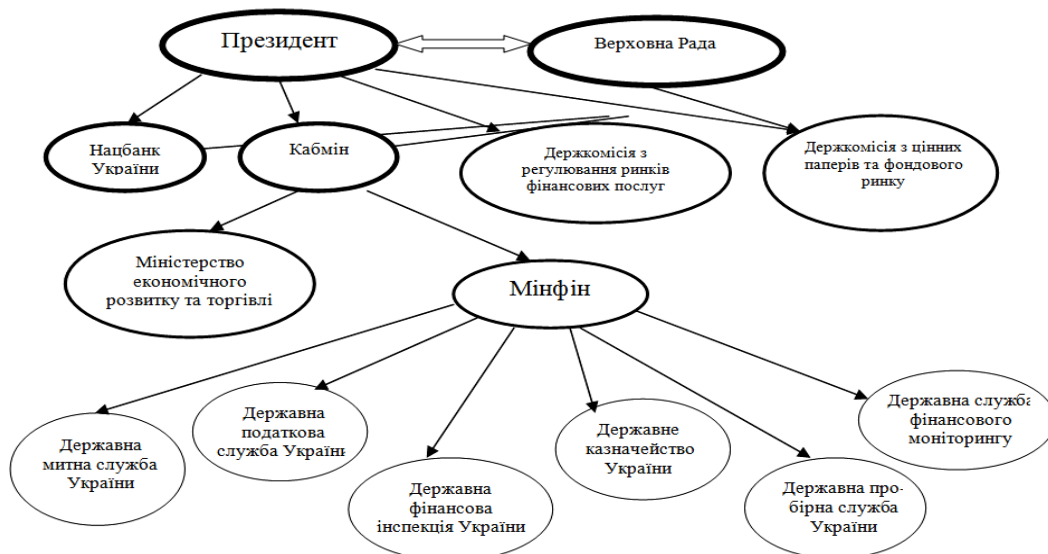

Рис. 1. Загальна схема підпорядкування між основними учасниками системи управління державними фінансами України.

Центральним органом державної виконавчої влади, який здійснює управління державними фінансами, є Міністерство фінансів України. Мінфін України забезпечує проведення єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової політики, спрямованої на реалізацію визначених завдань економічного та соціального розвитку України. Міністр фінансів спрямовує та координує діяльність Державної податкової служби України, Державної митної служби України, Державної казначейської служби України, Державної фінансової інспекції України, Державної пробірної служби України, Державної служби фінансового моніторингу.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України “Про схвалення Стратегії модернізації системи управління державними фінансами” [1], на Міністерство фінансів покладено функцію створення інтегрованої системи управління державними фінансами в рамках реалізації спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку Проектом модернізації державних фінансів.

Необхідно зазначити, що АІС державних органів у сучасній системі СУДФ України існують розрізнено, на різних платформах, з неузгодженими класифікаторами, стандартами, базами даних. Наприклад, АІС «Держбюджет» і «Казна» мають різні технологічні платформи, що ускладнює процес інформаційної взаємодії між ними. Тому всі існуючі інформаційно-аналітичні системи в СУДФ необхідно інтегрувати в одну систему, яка і стане платформою для формування ЄІП в СУДФ. Інтегрована інформаційна система управління фінансами являє собою інформаційну систему, яка відстежує фінансові події та узагальнює фінансову інформацію. Взагалі, інтегрована СУДФ відноситься до використання інформаційних та комунікаційних технологій у фінансових операціях для підтримки управління та бюджетних рішень, довірених обов'язків, а також підготовки фінансових звітів та відомостей. Інтегровану СУДФ відносять

конкретно до комп'ютеризації процесів управління державними фінансами, починаючи з підготовки та виконання бюджету до бухгалтерського обліку та звітності за допомогою інтегрованої СУДФ галузевих міністерств, розпорядників коштів та інших урядових установ [7]. Загалом, інтегрована система повинна мати такі основні характеристики:

- стандартні класифікації даних для реєстрації фінансових заходів;
- внутрішній контроль за введенням даних, обробки транзакцій і звітності;
- єдині процеси для аналогічних операцій та проектування системи, що усувають непотрібне дублювання введення даних.

В українській СУДФ інтеграція поширюється тільки на основні функції державного управління фінансами, але, як показав аналіз, в закордонних системах, вона охоплювала також інші інформаційні системи, з якими основні системи мають зв'язок, такі, як людські ресурси, фонд заробітної плати та доходи (податкові та митні). Як мінімум, інтегрована СУДФ повинна бути розроблена для взаємодії з цими системами.

Узагальнюючи закордонний досвід, можна запропонувати поділ на основні та неосновні (які будуть або інтегровані в систему, або підключені через інтерфейс) компоненти інтегрованої СУДФ для України. В основі системи – генеральний модуль, який вводить в дію інші головні модулі системи (управління готівкою, контроль зобов'язань, дебіторська, кредиторська заборгованість). В ньому повинні розміщуватись одночасно всі операції, а також в необхідних під-модулях. Іншими модулями або системами, які повинні взаємодіяти повинні бути: підготовка/планування бюджету; фонд заробітної плати і людських ресурсів; адміністративні доходи (податкові та митні); управління боргом; управління активами; управління грантами (наприклад, кошти міжнародної допомоги).

Висновки з дослідження та перспективи подальшого розвитку проблеми. Узагальнюючи все, вище викладене, можна запропонувати модель розвитку системи управління фінансами, що передбачатиме управління державними фінансами у замкнутому циклі та реалізовуватиметься за допомогою інтегрованої інформаційної системи. Цикл управління державними фінансами означає, що інформаційні потоки, які виникають у бюджетному процесі між учасниками системи управління фінансами, змінюватимуться шляхом поступового переходу від формування та передачі паперових документів і відповідних електронних файлів до роботи з єдиною інформаційною базою даних інтегрованої інформаційної системи в інтерактивному режимі з використанням веб-технологій. Така інтегрована інформаційна система управління державними фінансами зможе якісно підвищити ефективність СУДФ України за рахунок надання фінансової інформації в реальному часі, яку службовці зможуть вчасно використовувати для адміністрування системи, формування бюджетів та управління ресурсами.

Отже, створення єдиного інформаційного простору в СУДФ України надасть змогу вирішити актуальні питання підвищення рівня автоматизації функцій органів управління державними фінансами, дозволить надавати швидкий та ефективний доступ до фінансових даних і сприяти зміцненню державного фінансового контролю, вдосконалити порядок надання державних послуг, підвищити прозорість та підзвітність бюджетного процесу на більш високий рівень, прискорити урядові операції в цілому. Дозволить не тільки допомогти уряду здійснювати ефективний контроль над державними фінансами, а й виступити в якості стримуючого фактора корупції та шахрайства, надасть змогу нашій державі прискорити євроінтеграційний процес.

Джерела та література:

1. Про схвалення Стратегії модернізації системи управління державними фінансами: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 року № 888-р : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/888-2007-%D1%80>.
2. Отчёт о встрече в рамках международного сотрудничества и зарубежных стажировок на 2010 год специалистов Федерального казначейства России и специалистов Государственного Казначейства Финляндии с 8 по 12 мая 2010 года : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.roskazna.ru/news_1459.html
3. Кармелюк І. М. Розвиток інформаційного простору як запорука вдосконалення управління державою власним гуманітарним капіталом : [Електронний ресурс] / І. М. Кармелюк // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2009. – Вип. 3 (26). – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpdu/2009_3/doc/3/12.pdf
4. Клімушин П. С. Інтеграція інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту : [Електронний ресурс] / П. С. Клімушин // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – Вип. 2 (29). – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpdu/2010_2/doc/5/03.pdf.
5. Сендзюк М. А. Інформаційні системи і технології в економіці : навч. посіб. / М. А. Сендзюк, М. Б. Вітер. – К. : КНЕУ, 2011. – 442 с.
6. Федеральная государственная информационная система "Финансы" (материалы официального сайта Министерства финансов Российской Федерации) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.minfin.ru/ru/ministry/ais/>
7. Integrated Financial Management Information Systems: A Practical Guide : [Електронний ресурс] / The Louis Berger Group, Inc. and Development Alternatives, Inc. the United States Agency for International Development. – Режим доступу : http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADK595.pdf
8. “Hermes - the IT system supporting the Swedish budget process” : [Електронний ресурс] / The Swedish National Financial Management Authority. – Режим доступу : <http://www.esv.se/>.